הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תפד תפה

(ג) וּמְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, (ד) [ב]וַהֲדַר מְבָרֵךְ לְכָל חַד וְחַד בְּבֵיתֵיהּ, וְשָׁתוּ אִינְהוּ כָּסָא דְּקִדּוּשָׁא וּדְאַגַּדְתָּא וְאָכְלִי (ה) יַרְקֵי וּמַצָּה (ו) וְאִיהוּ לֹא אָכִיל וְשָׁתֵי בַּהֲדַיְיהוּ, וְשָׁבִיק לְהוּ לְמִגְמַר סְעוּדְתַיְיהוּ (ז) * [ג]וּמְבָרְכִי אִינְהוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, [ד]וְאִי לֹא יָדְעִי (ח) יִקְרָא מִלָּה בְּמִלָּה, [ה]וַהֲדַר אָזֵיל לְבֵיתָא אַחֲרִינָא וְעָבִיד הָכִי, וַהֲדַר אָזֵיל לְבֵיתֵיהּ וְגָמַר הַלֵּילָא וְשָׁתִי כָּסָא דְּהַלֵּילָא. וְאִי בָּעֵי לְאַקְדּוּמֵי לְהָנַךְ בָּתֵּי בְּרֵישָׁא, בָּרִיךְ לְהוּ (ט) וְלֹא אָכִיל וְלֹא טָעִים וַהֲדַר אָזֵיל לְבֵיתֵיהּ וּמְקַדֵּשׁ. וְאִם יִרְצֶה (י) יִגְמֹר הַכֹּל בְּבֵיתוֹ וְאַחַר כָּךְ יֵלֵךְ לְקַדֵּשׁ בַּבָּתִּים הָאֲחֵרִים, (יא) וְלֹא יֹאכַל וְיִשְׁתֶּה עִמָּהֶם:

ב מַהָא דְּרַב אַשִּׁי רֹאשׁ הַשָּׁנָה כ״ט (ע״ב).
ג מַהָא דְּתָנֵי אַהֲבָה שָׁם (ע״א). ד טוּר בְּשֵׁם אָבִיו הָרֹא״ש.
ה הָרִי״ף שָׁם (ע״ב).

תפה דִּין מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל מַצָּה. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [א]אָמַר שְׁבוּעָה (א) שֶׁלֹּא אוֹכַל מַצָּה סְתָם, (א) [א] אָסוּר לֶאֱכֹל מַצָּה בְּלֵיל פֶּסַח. אָמַר * שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל מַצָּה (ב) בְּלֵיל פֶּסַח, (ג) (ג) לוֹקֶה וְאוֹכֵל מַצָּה בְּלֵיל פֶּסַח:

א יְרוּשַׁלְמִי בְּפֶרֶק ג׳ דִּשְׁבוּעוֹת (ה״ד) וּכְתָבוּהוּ הָרִי״ף (פסחים כז:) וְהָרֹא״ש בְּסוֹף פְּסָחִים (פ״י סי׳ לז) וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הָרַ״ן שָׁם (ד״ה ירושלמי).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

יִהְיֶה חֶלְקוֹ עִמּוֹ בִּשְׂכַר מִצְוָה, שֶׁעַל יָדוֹ נִגְמְרָה וְלוּלֵי הוּא לֹא הָיְתָה הַמִּצְוָה נַעֲשֵׂית בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וְדָמֵי לְהַהִיא דְּיִשְׂשֹׂכָר וּזְבוּלוּן וּכְהַאי גַּוְנָא טוּבָא, וּפְשִׁיטָא דִּשְׂכַר מִצְוָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ הִיא יוֹתֵר גָּדוֹל מְאֹד מֵהַשָּׂכָר דִּקְצָת מִצְוָה שֶׁיְּקַיֵּם בְּעַצְמוֹ, וְלִכְשֶׁתִּתְקַיֵּם בִּשְׁלֵמוּתָהּ עַל יְדֵי הָאֶחָד הֲרֵי הוּא זוֹכֶה וּמְזַכֶּה אֶחָיו עִמּוֹ, וְאֵין זֶה כִּמְוַתֵּר הַמִּצְוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּיוָן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עַל פִּי גּוֹרָל, וְגַם כְּשֶׁנּוֹתֵן לַחֲבֵרוֹ חֶלְקוֹ עַל יְדֵי פִּיּוּס וְרִצּוּי נִרְאֶה דְּלֵית לָן בָּהּ כֵּיוָן שֶׁזֶּה גּוֹרֵם לְקִיּוּם הַמִּצְוֹת בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְפִי מַה שֶּׁהֵבֵאנוּ לְעֵיל (סי׳ תעה ס״ק טו) דַּעַת הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב׳ (סי׳ יח) וּבְנֵי חַיֵּי (סי׳ תעה אות א) דְּבַחֲצִי שִׁעוּר אֵין קִיּוּם הַמִּצְוָה כְּלָל. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב אֲדוֹנִי אָבִי זְקֵנִי בִּתְבוּאוֹת שׁוֹר סִימָן כ״ח (ס״ק יד) לְעִנְיַן לְכַבֵּד חֲבֵרוֹ בְּמִצְוַת כִּסּוּי אוֹ מִילָה דְּמַיְיתֵי עֲלָהּ מִמַּה שֶּׁאָמְרוּ חֲזַ״ל בְּיוֹמָא (לט.) שֶׁאָחָד אוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ בֹּא וְאֶמְדֹּד אֲפַרְסְמוֹן וְנִתְבַּסֵּם אֲנִי וְאַתָּה עַיֵּן שָׁם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּזֶה שֶׁהוּא אֵין בְּיָדוֹ כְּלָל לְקַיֵּם הַמִּצְוָה כְּתִקּוּנָהּ וּמְזַכֶּה לַחֲבֵרוֹ הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּמַעֲלָה עָלָיו כְּאִלּוּ עֲשָׂאָהּ בְּעַצְמוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן הֵיכָא שֶׁיֵּשׁ כָּאן כַּזַּיִת וּמֶחֱצָה מַצָּה שֶׁמִּצְוָה שֶׁלֹּא לְחַלֵּק לַחֲצָאִין, רַק לְחַלֵּק כַּזַּיִת לְבַד וַחֲצִי כַּזַּיִת לְבַד וְיָטִילוּ גּוֹרָל, אוֹ שֶׁיִּתְרַצֶּה וְיִתְפַּיֵּס אֶחָד מֵהֶם לַחֲבֵרוֹ לְהַנִּיחַ לוֹ הַכַּזַּיִת שָׁלֵם וְשַׁפִּיר דָּמֵי, כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי:
א [א] אָסוּר. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשֵׁ״ךְ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן ע״ג סָעִיף קָטָן י״א שֶׁכָּתַב הַטַּעַם דִּמְהַנֵּי בָּזֶה כּוֹלֵל לְבַטֵּל הַמִּצְוָה, לְפִי שֶׁבְּאֶמְצַע הַשָּׁנָה עֲדַיִן לֹא חָל עָלָיו חִיּוּב מַצָּה וְסֻכָּה כְּלָל, וְעַיֵּן שָׁם בַּטַּ״ז (ס״ה) בְּהַגָּהַת הֶחָכָם צְבִי זַ״ל שֶׁהִשִּׂיג עַל הַשַּׁ״ךְ בָּזֶה וְכָתַב דְּאִם אָמַר מַצָּה סְתָם אַף שֶׁעוֹמֵד בְּלֵילֵי פֶּסַח אָסוּר לֶאֱכֹל כו׳ עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בָּאַחֲרוֹנִים שָׁם שֶׁכָּתְבוּ לְיַשֵּׁב

בְּאֵר הֵיטֵב

א (א) אָסוּר. כֵּיוָן שֶׁחָל עַל מַצָּה דִּרְשׁוּת חָל נָמֵי עַל מַצָּה שֶׁל מִצְוָה, וְכוֹפִין אוֹתוֹ לִשְׁאֹל עַל שְׁבוּעָתוֹ. בַּ״ח (ס״א) וְעַיֵּן יוֹרֶה דֵעָה סִימָן רל״ו (ס״ה): (ג) לוֹקֶה. דְּהָוֵי שְׁבוּעַת שָׁוְא דְּאֵין שְׁבוּעָה חָלָה עַל דְּבַר מִצְוָה. וְאִם נִשְׁבַּע עַל מָרוֹר וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת שְׁבוּעָתוֹ חָל כֵּיוָן שֶׁהֵם דְּרַבָּנָן. וְכֵן אִם אָמַר קוֹנָם אֲכִילַת מַצָּה עָלַי בְּלֵיל פֶּסַח

בֵּאוּר הֲלָכָה

* וּמְבָרְכִי אִינְהוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְכוּ׳ וְגָמַר הַלֵּילָא וְכוּ׳. וְהוּא הַדִּין דְּיֹאמַר גַּם כֵּן לָהֶם אַחַר כָּךְ גְּמַר הַהַלֵּל וִיבָרֵךְ לָהֶם וְשָׁתוּ כָּסָא דְּהַלֵּילָא [לְבוּשׁ וּשְׁאָר פּוֹסְקִים]:

א * שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל מַצָּה בְּלֵיל פֶּסַח. וְעַיֵּן בְּמוֹר וּקְצִיעָה שֶׁכָּתַב דְּאִם אָמַר שֶׁלֹּא אוֹכַל מַצָּה זוֹ, אָסוּר אֲפִלּוּ לֵית לֵיהּ אַחֲרִיתָא וְיַתִּירוּ לֵיהּ שְׁבוּעָתוֹ. וְדַע דְּאִם אָמַר שֶׁלֹּא אוֹכַל כָּל שְׁבוּעַ שֶׁל פֶּסַח, חָל הַשְּׁבוּעָה בְּכוֹלֵל לְפִי דַּעַת רֹב פּוֹסְקִים אַף שֶׁהִזְכִּיר פֶּסַח בְּהֶדְיָא. וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְעַיֵּן לְהָנֵי פּוֹסְקִים דִּזְמַן אֲכִילַת מַצָּה הוּא מִן הַתּוֹרָה רַק עַד חֲצוֹת, אִם כֵּן כְּשֶׁאוֹמֵר שֶׁלֹּא אוֹכַל מַצָּה בְּלֵיל פֶּסַח הֲרֵי כּוֹלֵל זְמַן הַפְּטוּר עִם זְמַן הַחִיּוּב וְחָלָה הַשְּׁבוּעָה בְּכוֹלֵל וְאֵינֶנּוּ שְׁבוּעַת שָׁוְא, אִם לֹא שֶׁנִּדְחֹק לוֹמַר דְּכֵיוָן שֶׁהִזְכִּיר מַצָּה שֶׁל לֵיל פֶּסַח כַּוָּנָתוֹ רַק עַל הַשָּׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם מְקַיְּמִין הַמִּצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל מַצָּה וְלֹא אַלְאַחַר זְמַן, וְהוּא דֹּחַק (דְּלְפִי זֶה יִהְיֶה מֻתָּר לֶאֱכֹל אַחַר חֲצוֹת, וְצָרִיךְ עִיּוּן):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַכֹּל כַּסֵּדֶר, וְאוֹכֵל מַצָּה וּמָרוֹר וַאֲפִיקוֹמָן עַד בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: (ג) וּמְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וְשׁוֹתֶה הַכּוֹס. וּבְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אָסוּר לַעֲקֹר מִמְּקוֹמוֹ לֵילֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר, וַאֲפִלּוּ (ג) בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל שָׁם יוֹתֵר: (ד) וַהֲדַר מְבָרֵךְ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁמְּקַדֵּשׁ לָהֶם וּמְבָרֵךְ לָהֶם גַּם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וּמְבָרֵךְ לָהֶם בִּרְכַּת כַּרְפַּס וְאוֹמֵר לִפְנֵיהֶם הַהַגָּדָה וּבִרְכַּת כּוֹס שֵׁנִי, וְגַם בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וּבִרְכַּת אֲכִילַת מַצָּה וּמָרוֹר. (ג) וְאַף עַל גַּב דְּבִשְׁאָר בִּרְכוֹת הַנֶּהֱנִין קַיְימָא לָן שֶׁאֵין יָכוֹל לְבָרֵךְ לַאֲחֵרִים אֶלָּא אִם כֵּן יֵהָנֶה עִמָּהֶן, שָׁאנֵי בִּרְכַּת הַלֶּחֶם שֶׁל מַצָּה וְקִדּוּשׁ הַיּוֹם שֶׁהֵם חוֹבָה הִלְכָּךְ יָכוֹל לְבָרֵךְ לְהוֹצִיא אֲחֵרִים אַף שֶׁאֵינוֹ נֶהֱנֶה, וְכֵן בִּרְכַּת הַיְרָקוֹת חֲשִׁיב גַּם כֵּן מִצְוָה וְיָכוֹל לְהוֹצִיא אֲחֵרִים: (ה) יַרְקֵי. הַיְינוּ כַּרְפַּס וּמָרוֹר: (ו) וְאִיהוּ לֹא אָכִיל וְכוּ׳. שֶׁהֲרֵי (ד) כְּבָר אָכַל אֲפִיקוֹמָן וְאָסוּר לוֹ לִטְעֹם שׁוּב וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תע״ח (ס״א), וְגַם שְׁתִיָּה אָסוּר לְכֻלֵּי עָלְמָא שֶׁהֲרֵי הוּא עוֹמֵד בֵּין כּוֹס שְׁלִישִׁי לִרְבִיעִי וְכַנַּ״ל בְּסִימָן תע״ט (ס״א): (ז) וּמְבָרְכִי אִינְהוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. אֲבָל הוּא אָסוּר לְבָרֵךְ בִּשְׁבִילָם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, דִּבְבִרְכַּת הַמָּזוֹן אֵין לְהוֹצִיא אַחֵר אֶלָּא אִם כֵּן אָכַל וְנִתְחַיֵּב גַּם כֵּן, (ה) דִּכְתִיב (דברים ח י) 'וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ' מִי שֶׁאָכַל הוּא יְבָרֵךְ: (ח) יִקְרָא מִלָּה בְּמִלָּה. וְהֵם יַעֲנוּ אַחֲרָיו, דְּכֹל שֶׁקּוֹרֵא מִלָּה בְּמִלָּה וְהָאַחֵר עוֹנֶה עִמּוֹ לֹא הָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה אַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא מִכְּבָר, (ו) דַּהֲרֵי הוּא רַק מְלַמְּדוֹ לְבָרֵךְ: (ט) וְלֹא אָכִיל וְכוּ׳. וְאָסוּר לִטְעֹם קֹדֶם קִדּוּשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן רע״א (ס״ד), וְאִם יְכַוֵּן לָצֵאת גַּם כֵּן בְּהַקִּדּוּשׁ שֶׁאוֹמֵר לִפְנֵיהֶם, יִצְטָרֵךְ לֶאֱכֹל שָׁם כַּזַּיִת וּלְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן גַּם כֵּן: (י) יִגְמֹר הַכֹּל. אֲפִלּוּ הַלֵּל: (יא) וְלֹא יֹאכַל וְיִשְׁתֶּה. כַּנַּ״ל בְּסָעִיף קָטָן ו׳:
א (א) שֶׁלֹּא אוֹכַל מַצָּה סְתָם. בֵּין אִם אָמַר זֶה קֹדֶם הַפֶּסַח (א) בֵּין אָמַר בְּלֵיל פֶּסַח גּוּפָא, כֵּיוָן דְּלֹא אָמַר בִּשְׁבוּעָתוֹ דְּמִשְׁתְּבַע רַק אַמַּצַּת מִצְוָה אֶלָּא כּוֹלֵל בִּשְׁבוּעָתוֹ כָּל מַצָּה וְלָאו דַּוְקָא מַצָּה שֶׁל לַיְלָה זוֹ, חַיְלָא שְׁבוּעָתוֹ, דִּשְׁבוּעָה חָל בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמֻּתָּרִים עִם דְּבָרִים הָאֲסוּרִים בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה. וּמִכָּל מָקוֹם כָּתְבוּ (ג) הַפּוֹסְקִים דְּמִצְוָה לְהַתִּיר שְׁבוּעָתוֹ כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דַּאֲכִילַת מַצָּה: (ב) בְּלֵיל פֶּסַח. דְּכֵיוָן דְּאָמַר לֵיל פֶּסַח (ג) מִסְתָּמָא כַּוָּנָתוֹ אַמַּצַּת מִצְוָה בִּלְחוּד: (ג) לוֹקֶה וְכוּ׳. מִשּׁוּם (ד) שְׁבוּעַת שָׁוְא, דְּאֵין שְׁבוּעָה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ג) וְאַף דְּמִשּׁוּם מִצְוָה עוֹבֶרֶת שָׁרִי, הָכָא יָכֹל לֵילֵךְ אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: (ג) גְּמָרָא (ר״ה כט:): (ד) וְאִם רוֹצֶה לְהַנִּיחַ מִלֶּאֱכֹל אֲפִיקוֹמָן עַד שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה בְּבֵית אַחֵר וְיַחֲזֹר וִיבָרֵךְ שָׁם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן רַשַּׁאי, דְּעִקַּר הַקְּפִידָא הוּא שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אֲפִיקוֹמָן בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת אֲבָל שְׁאָר הַסְּעוּדָה מֻתָּר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּסִימָן תע״ח (סק״ג), כֵּן כָּתְבוּ מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וּפְרִי חָדָשׁ וְכֵן כָּתַב הָאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) בְּשֵׁם שֶׁבֱּלֵי הַלֶּקֶט (סי׳ ריח) וְרִיאַ״ז (שלטי הגיבורים כז: אות א). וְהַטַּ״ז (סק״ג) מַחְמִיר לְאַחַר שֶׁבֵּרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: (ס) וּמִשְׁמַע מִדִּבְרֵי הָאַחֲרוֹנִים דְּהוּא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא וּמִדְּרַבָּנָן. וְאַף עַל גַּב דְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן הִיא חוֹבָה וּבִפְרָט בִּרְכַּת הַמָּזוֹן זוֹ שֶׁהוּא אַחַר אֲכִילַת מַצָּה שֶׁל חוֹב, לֹא חִלְקוּ בֵּין בִּרְכַּת הַמָּזוֹן זוֹ לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן דְּעָלְמָא אַחַר שֶׁכְּבָר גָּמַר מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה, וְעַיֵּן בַּלְבוּשׁ וּבַבַּ״ח (ס״ד). א] וּבְבִגְדֵי יֶשַׁע וּבְמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ב) מְפַקְפְּקִים מְאֹד בְּעִקַּר הַדִּין, וְצָרִיךְ עִיּוּן בָּזֶה: (ו) וְלֹא דָּמֵי לְהָא דִּלְעֵיל סִימָן קס״ז סָעִיף י״ט בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק צג) דְּלִגְדוֹלִים אֲפִלּוּ לִבְנֵי בֵּיתוֹ נַמִּי לֹא, הָתָם מַיְירֵי שֶׁאוֹמֵר עֲבוּרָם כָּל הַבְּרָכָה:
א (א) דְּסָתַם כְּדַעַת רִ״י הַמּוּבָא בִּשְׁבוּעוֹת דַּף כ״ד (ע״א) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל אֶלָּא וְכוּ׳ (הראשון) וְכֵן דַּעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים, עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי מְגָדִים (מש״ז סק״א) עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן ע״ג בַּשַּׁ״ךְ סָעִיף קָטָן י״א וּבְהַגָּהַת הַטַּ״ז שָׁם (ס״ה): (ג) בַּ״ח (ס״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים. וְדִבְרֵי בֵּאֵר הֵיטֵב (סק״א) שֶׁכָּתַב דְּכוֹפִין אוֹתוֹ אֵינוֹ מְדֻקְדָּק, דְּלֹא כָּתְבוּ כֵּן אֶלָּא בְּנִשְׁבַּע בְּהֶדְיָא לַעֲבֹר עַל מִצְוָה דְּרַבָּנָן: (ג) רִיבָ״ש בְּסִימָן שצ״ח: (ד) בֵּין יֹאכַל אַחַר כָּךְ אוֹ לֹא, דִּכְבָר יָצָא מִפִּיו שְׁבוּעָה לַשָּׁוְא:

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״ג) כתב: אבל אינו יכול לברך להם ברכת המזון כיון שלא אכל עמהם והתורה אמרה ואכלת ושבעת וברכת מי שאוכל הוא יברך, עיין סי׳ קפ״ו (כי שם נתבאר שמדברי סופרים הוא שאינו רשאי לברך להם ברכת המזון ומקרא זה אסמכתא בעלמא הוא) עיי״ש.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תפו תפז

תפו וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [*] [א]שִׁעוּר כַּזַּיִת, יֵשׁ אוֹמְרִים (א) דְּהָוֵי (ﻫ) כַּחֲצִי בֵּיצָה. הַגָּהּ: (ב) וְיֹאכְלֶנּוּ בְּיַחַד וְלֹא מְעַט מְעַט. (ג) וּבַיְרָקוֹת צָרִיךְ לְמַעֵךְ חֲלַל הָאֲוִיר שֶׁבֵּין הַיָּרָק, וּלְשַׁעֵר שִׁעוּר הַכַּזַּיִת בַּיְרָקוֹת עַצְמָן וְלֹא (ג) בָּאֲוִיר שֶׁבֵּינֵיהֶם:

תפז סֵדֶר תְּפִלַּת עַרְבִית שֶׁל פֶּסַח. וּבוֹ ד׳ סְעִיפִים:

א סֵדֶר הַיּוֹם, [א]עַרְבִית וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה אוֹמֵר שָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת וּקְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע, אַתָּה בְּחַרְתָּנוּ וְכוּ׳ וַתִּתֶּן לָנוּ ה׳ אֱלֹהֵינוּ אֶת יוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה (א) אֶת יוֹם טוֹב [ב]מִקְרָא (ﻫ) קֹדֶשׁ הַזֶּה

א בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ושיעור) מִדִּבְרֵי תּוֹסָפוֹת חֻלִּין ק״ג (ע״ב ד״ה חלקו). **א** טוּר מֵהָא דְּרַב שַׁבָּת כ״ד וְתוֹסָפְתָּא פֶּרֶק ג׳ (דברכות הי״ד). **ב** טוּר בְּסִימָן תקפ״ב בְּשֵׁם מַסֶּכֶת סוֹפְרִים (פי״ט ה״ג) וּמִנְהַג סְפָרַד וְלָזֶה הִסְכִּים בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ותתן לנו).

בְּאֵר הֵיטֵב

אָסוּר, דְּנָדָר חָל עַל דְּבַר מִצְוָה. עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵעָה סִימָן רל״ט (סעי׳ ד, ו). וְכוֹפִין אוֹתוֹ לִשְׁאֹל עַל שְׁבוּעָתוֹ אוֹ עַל נִדְרוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ סָעִיף קָטָן א׳. וְעַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סק״ג). הָרַב בַּעַל רֹאשׁ יוֹסֵף (איש קאפה, אות א) נִסְתַּפֵּק אִם כְּשֶׁאוֹמֵר שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל מַצָּה סְתָם וְאַחַר כָּךְ פֵּרֵשׁ כַּוָּנָתוֹ דְּמַה שֶּׁנִּשְׁבַּע הַיְינוּ בְּלֵיל פֶּסַח מַה יְּהֵא דִּינוֹ. וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגה״ט) בְּאֹרֶךְ מִזֶּה:

א (ﻫ) כַּחֲצִי. וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם (ריש הסימן) הִכְרִיעַ דְּהָוֵי פָּחוֹת מְעַט מֵחֲצִי בֵּיצָה עַיֵּן שָׁם, וְכֵן הִכְרִיעַ הַפְּרִי חָדָשׁ, וְעַיֵּן בְּחֹק יַעֲקֹב (סק״א) וּבְסוֹף סֵפֶר תְּשׁוּבַת חוּט הַשָּׁנִי (סי׳ צז). יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק מִי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ כִּי אִם פָּחוֹת מִכַּזַּיִת מָרוֹר וְשָׁרָה אוֹתוֹ בְּמַיִם וְנִתְפַּח וְעָמַד עַל כַּזַּיִת אִם יָצָא יְדֵי חוֹבַת כַּזַּיִת אִם לָאו. עַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגה״ט): (ג) בָּאֲוִיר. וְהוּא הַדִּין אִם יֵשׁ חֲלַל בַּמַּצָּה אֵינוֹ מִצְטָרֵף, עַיֵּן פֶּרֶק ב׳ דְּעֻקְצִין (מ״ח). מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א):

א (ﻫ) קֹדֶשׁ. וּמִנְהָגֵנוּ לוֹמַר אֶת יוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֵרוּתֵנוּ מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

דִּבְרֵי הַשַּׁ״ךְ, וְעַיֵּן בְּקוּנְטְרֵס אַחֲרוֹן לְסֵפֶר כְּתֻבָּה בְּאֶבֶן הָעֶזֶר סִימָן קי״ח (אות ח). [וַאֲנִי כָּתַבְתִּי שָׁם דְּמַעְקָרָא לֹא קַשְׁיָא מִידִי מַה שֶּׁהִקְשָׁה הֶחָכָם צְבִי מִתּוֹסָפוֹת דִּשְׁבוּעוֹת (כד. ד״ה אלא הן), דְּהַשַּׁ״ךְ לֹא מַיְירֵי לְעִנְיָן גּוּף חָלוּת הַשְּׁבוּעָה דִּלְעִנְיָן זֶה אֵין מָקוֹם לְחִלּוּק הַשַּׁ״ךְ, דְּאַף דְּהַשְׁתָּא לֵיכָּא מִצְוָה מִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁאָנוּ שָׁדִינָן חָלוּת הַשְּׁבוּעָה עַל לֵילֵי פֶּסַח וְאָז כְּבָר הוּא מִצְוָה, וּלְכָךְ הַצְרֵךְ הַתּוֹסָפוֹת לְחַלֵּק בְּעִנְיָן אַחַר לוֹמַר שֶׁחָל הַשְּׁבוּעָה, אַךְ לְעִנְיָן אִם צָרִיךְ לְקַיֵּם הַשְּׁבוּעָה אוֹ צָרִיךְ לְקַיֵּם הַמִּצְוָה שֶׁהוּא מַשְׁבָּע וְעוֹמֵד עָלֶיהָ וּבֶאֱמֶת יִהְיֶה עָלָיו עֹנֶשׁ הַשְּׁבוּעָה שֶׁזֶּה תָּלוּי אֵיזֶה קוֹדֵם, בָּזֶה כָּתַב הַשַּׁ״ךְ דְּמַצָּה כֵּיוָן שֶׁאֵין הַחִיּוּב עַכְשָׁו קָדְמָה הַשְּׁבוּעָה הוּא שֶׁעַתָּה אֵין חִיּוּב וּבְהַגִּיעַ הַחִיּוּב כְּבָר הָיָה חָלוּת הַשְּׁבוּעָה, וְלָכֵן לֹא הִזְכִּיר הַשַּׁ״ךְ מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת דִּשְׁבוּעוֹת כְּלָל דְּאִינְהוּ מַיְירֵי לְעִנְיָן גּוּף חָלוּת הַשְּׁבוּעָה, וְהַדְּבָרִים בְּרוּרִים כַּאֲשֶׁר בַּאַרְתִּי בִּמְקוֹמוֹ וְכָאן קִצַּרְתִּי. וּמַה שֶּׁכָּתַב בִּקְצוֹת הַחֹשֶׁן (שם סק״ג) דִּבְרֵי הָרַאֲבַ״ד בִּתְמִים דֵּעִים (השגות הראב״ד על בעל המאור פסחים כו: אות ד) הֲבִיאוֹ הַחֹק יַעֲקֹב כָּאן (סק״א) וְאֵין זֶה כַּוָּנַת הַשַּׁ״ךְ, גַּם מַה שֶּׁכָּתַב שֶׁהָרַב ר׳ חִסְדַּאי שֶׁבְּשׁוּ״ת הָרִיבַ״ש (סי׳ שצח) הוּא כְּדִבְרֵי הָרַאֲבַ״ד, לֵיתָא, כַּמְבֹאָר בִּתְשׁוּבוֹת הָרִיבַ״ש דִּמְבֹאָר שָׁם טַעְמוֹ מִשּׁוּם דְּאַף שֶׁכּוֹלֵל עַל מַה שֶּׁאֵינוֹ מִצְוָה מִכָּל מָקוֹם עִקַּר שְׁבוּעָה הוּא עַל דְּבַר הַמִּצְוָה, וּמִיְיתֵי מִשְּׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל מַצָּה בְּלֵיל פֶּסַח אַף שֶׁכּוֹלֵל חָלוּט כו׳ מִכָּל מָקוֹם עִקַּר הַשְּׁבוּעָה עַל מַצַּת מִצְוָה, וְזֶה דָּחָה הָרִיבַ״ש שָׁם עַיֵּן שָׁם. וְגַם הָרְאָיָה מִשְּׁבוּעָה שֶׁלֹּא אִישַׁן כו׳ (נדרים טו.) הוּא תָּמוּהַּ, דְּשָׁם כֵּיוָן שֶׁהַשְּׁבוּעָה שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו אִי אֶפְשָׁר לְקַיְּמָהּ הִיא בְּטֵלָה לְגַמְרֵי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן שָׁם שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא יִשָּׂא כו׳, וְכֵן בְּמַצָּה דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּעַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִצְוָה שַׁפִּיר חָיְילָא שַׁפִּיר יֵשׁ לוֹמַר דְּעַל יְדֵי כּוֹלֵל חָיְילָא גַּם אַמִּצְוָה, וּבָזֶה מַיְירֵי הר׳ חִסְדַּאי וְרִיבַ״ש וּבַאַרְתִּי יָפֶה בִּמְקוֹמוֹ בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא]:

א [בשו״ע] שִׁעוּר כַּזַּיִת כו׳. וְעַיֵּן בְּיַד אֵלִיָּהוּ סִימָן כ״ו וְכ״ז וּבְנוֹדָע בִּיהוּדָה חֵלֶק א׳ (או״ח) סִימָן ל״ח וּבַצְּלַ״ח עַל פְּסָחִים בְּפֶרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים (קטז: ד״ה והואיל), וְהֶאֱרַכְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי בֵּית אֶפְרַיִם עַל טְרֵפוֹת (ראש אפרים ח״ג) בְּקוּנְטְרֵס הַתְּשׁוּבוֹת עַיֵּן שָׁם סִימָן ט״ז וְי״ז, וְשָׁם בַּאַרְתִּי שֶׁיֵּשׁ לְחַלֵּק בְּעִנְיָן בֵּין שִׁעוּרִין לְדָבָר שֶׁהַחִיּוּב מִן הַתּוֹרָה לְדָבָר שֶׁחִיּוּבוֹ מִדְּרַבָּנָן כְּגוֹן מָרוֹר בַּזְּמַן הַזֶּה וַאֲפִיקוֹמָן וְכוֹסוֹת, עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

חָלָה עַל דְּבַר מִצְוָה. וּמִכָּל מָקוֹם (ﻫ) אִם אָמַר קוֹנָם אֲכִילַת מַצַּת מִצְוָה עָלַי, אָסוּר בַּאֲכִילַת מַצָּה דְּנָדָר חָל אַדְּבַר מִצְוָה. אִם אָמַר (ו) שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל מָרוֹר שֶׁל מִצְוָה אָסוּר בַּאֲכִילַת מָרוֹר, דְּמָרוֹר בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנָן וּשְׁבוּעָה חָיְלָא אַמִּצְוָה דְּרַבָּנָן, וְהוּא הַדִּין בְּאָמַר שֶׁלֹּא יִשְׁתֶּה אַרְבַּע כּוֹסוֹת, וּמִכָּל מָקוֹם כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיִּשְׁאַל עַל שְׁבוּעָתוֹ. (ז) וְהוּא הַדִּין אִם אָמַר שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל מַצָּה בְּלֵיל שֵׁנִי שֶׁהוּא גַּם כֵּן מִדְּרַבָּנָן לְדִידָן דִּבְקִיאִין אָנוּ בִּקְבִיעָא דְּיַרְחָא, דְּנַמִי חָיְלָא וְאָסוּר, אֶלָּא שֶׁגַּם בָּזֶה יֵשׁ לְכוּפוֹ שֶׁיִּשְׁאַל עַל שְׁבוּעָתוֹ:

א (א) דְּהָוֵי כַּחֲצִי בֵּיצָה. בֵּינוֹנִית עִם קְלִפָּתָהּ. וְדַעַת הָרַמְבַּ״ם (עירובין פ״א ה״ט) דְּכַזַּיִת הוּא כִּשְׁלִישׁ בֵּיצָה, וְעַיֵּן בַּמָּגֵן אַבְרָהָם (ריש הסימן) וּבֵאוּר הַגְּרָ״א מַה שֶּׁכָּתְבוּ בָּזֶה. וּלְעִנְיָן דִּינָא בְּמִצְוָה דְּאוֹרַיְיתָא (ﻫ) כְּגוֹן בְּמִצְוַת עֲשֵׂה דַּאֲכִילַת מַצָּה יֵשׁ לְהַחְמִיר וְלֶאֱכֹל עַל כָּל פָּנִים כַּחֲצִי בֵּיצָה [אִם לֹא שֶׁהוּא חוֹלֶה וְקָשֶׁה לוֹ לֶאֱכֹל כַּחֲצִי בֵּיצָה (ג) יָכוֹל לִסְמֹךְ עַל הָרַמְבַּ״ם]. [א]וּלְעִנְיָן מָרוֹר וּכְהַאי גַּוְנָא שֶׁהוּא דְּרַבָּנָן יֵשׁ לִסְמֹךְ בְּדִיעֲבַד אִם אָכַל כִּשְׁלִישׁ בֵּיצָה, (ג) אַךְ לְכַתְּחִלָּה כֵּיוָן שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַמָּרוֹר נִרְאֶה דְּאֵין לְהָקֵל בָּזֶה, אִם לֹא שֶׁהוּא אָדָם חַלָּשׁ וְקָשֶׁה לוֹ יָכוֹל לִסְמֹךְ וְלֶאֱכֹל רַק כִּשְׁלִישׁ וְכַנַּ״ל. וּלְעִנְיָן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁשִּׁעוּרוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים בְּכַזַּיִת [וְכֵן לְעִנְיָן בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה], סְפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל וְלֹא יְבָרֵךְ עַד שֶׁיֵּדַע שֶׁאָכַל כַּחֲצִי בֵּיצָה, וּלְכַתְּחִלָּה נָכוֹן לִזָּהֵר שֶׁלֹּא יַכְנִיס עַצְמוֹ בִּסְפֵק בְּרָכוֹת וְיֹאכַל כַּחֲצִי בֵּיצָה אוֹ פָּחוֹת הַרְבֵּה מִשְּׁלִישׁ בֵּיצָה [פְּרִי מְגָדִים (א״א ריש הסימן)]. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה דְּנָכוֹן לְכַתְּחִלָּה שֶׁיֹּאכַל כַּבֵּיצָה פַּת, דְּאִי לָאו הָכִי יֵשׁ חֲשַׁשׁ בְּרָכָה לְבַטָּלָה עַל הַבְּרָכָה שֶׁבֵּרֵךְ מִתְּחִלָּה עַל הַנְּטִילָה לְאֵיזֶה פּוֹסְקִים, וְכַנַּ״ל בְּסִימָן קנ״ח סָעִיף ב׳ עַיֵּן שָׁם. וְעַתָּה נַחֲזֹר לְעִנְיָנֵנוּ, דַּע דְּמַה שֶּׁכָּתַב הַמְחַבֵּר כַּזַּיִת כַּחֲצִי בֵּיצָה לָאו מִלְּתָא פְּסִיקְתָא הִיא בִּזְמַנֵּנוּ, דְּיֵשׁ מֵאַחֲרוֹנִים (ד) שֶׁהוֹכִיחוּ דְּבֵיצִים הַמְּצוּיִים בִּזְמַנֵּנוּ נִתְקַטְּנוּ הַרְבֵּה עַד לְמֶחֱצָה מִכְּפִי שֶׁהָיוּ בַּיָּמִים הַקַּדְמוֹנִים שֶׁבָּהֶם שִׁעֲרוּ חֲכָמִים, וּלְפִי זֶה בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַשִּׁעוּר הוּא כַּחֲצִי בֵּיצָה צָרִיךְ לְשַׁעֵר בְּכַבֵּיצָה בִּזְמַנֵּנוּ. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ד״ה שיעור) שֶׁהִכְרִיעַ שֶׁיֵּשׁ לְחַלֵּק בָּזֶה לְעִנְיָן שִׁעוּרִין בֵּין דָּבָר שֶׁחִיּוּבוֹ מִן הַתּוֹרָה לְדָבָר שֶׁחִיּוּבוֹ מִדְּרַבָּנָן, כְּגוֹן מָרוֹר בַּזְּמַן הַזֶּה וַאֲפִיקוֹמָן (ﻫ) וְכוֹסוֹת, וְנִמְצָא לְפִי זֶה בִּזְמַנֵּנוּ יִתְחַיֵּב לֶאֱכֹל מַצָּה עַד כְּשִׁעוּר בֵּיצָה, וּמָרוֹר יָצָא בְּדִיעֲבַד אַף אִם לֹא אָכַל רַק כִּשְׁלִישׁ בֵּיצָה וְכַנַּ״ל, וְעַיֵּן בְּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל סִימָן רע״א בְּבֵאוּר הֲלָכָה בַּדִּבּוּר הַמַּתְחִיל שֶׁל רְבִיעִית: (ב) וְיֹאכְלֶנּוּ בְּיַחַד. עַיֵּן לְעֵיל סִימָן תע״ה בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה סוֹף סָעִיף קָטָן ט׳: (ג) וּבַיְרָקוֹת צָרִיךְ לְמַעֵךְ חֲלַל הָאֲוִיר. וְהוּא הַדִּין (ו) אִם יֵשׁ חָלָל בַּמַּצָּה אֵינוֹ מִצְטָרֵף הֶחָלָל לְשִׁעוּר כַּזַּיִת וְצָרִיךְ לְמַעֲכוֹ, אֲבָל אִם אֵין חָלָל בַּמַּצָּה (ז) אֲפִלּוּ הִיא רַכָּה וַעֲשׂוּיָה כִּסְפוֹג אֵין צָרִיךְ לְמַעֲכוֹ:

א (א) אֶת יוֹם טוֹב וְכוּ׳. [ב]וּמִנְהָגֵנוּ לוֹמַר אֶת יוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֵרוּתֵנוּ מִקְרָא קֹדֶשׁ וְכוּ׳, וְאֵין אוֹמְרִים בְּאַהֲבָה מִקְרָא קֹדֶשׁ שֶׁהֲרֵי כְּבָר אָמְרוּ וַתִּתֶּן לָנוּ ה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, אָכֵן כְּשֶׁחָל בְּשַׁבָּת יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאוֹמְרִים שְׁנֵי פְּעָמִים בְּאַהֲבָה [אַחֲרוֹנִים]:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ﻫ) וְכוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיִּשְׁאַל עַל נִדְרוֹ כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְקַיֵּם הַמִּצְוָה [אַחֲרוֹנִים]: (ו) פּוֹסְקִים: (ז) אַחֲרוֹנִים:

א (ﻫ) אַחֲרוֹנִים: (ג) חַיֵּי אָדָם (כלל קל ס״א): (ג) כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי: (ד) הַצְּלַ״ח בִּפְסָחִים דַּף (ק״ט) [קט״ז] (ע״ב ד״ה והואיל) וְהַחֲתַם סוֹפֵר בְּחֵלֶק אוֹרַח חַיִּים בִּתְשׁוּבָה סִימָן קכ״ז: (ﻫ) דִּלְעִנְיָן שְׁתִית רְבִיעִית יֵשׁ גַּם כֵּן נַפְקָא מִנָּהּ, דְּקַיְימָא לָן דִּרְבִיעִית הוּא בֵּיצָה וּמֶחֱצָה וְצָרִיךְ לֵידַע שִׁעוּר בֵּיצָה: (ו) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א): (ז) מִשְׁנָה שָׁם (עוקצין פ״ב מ״ח) וְהוּבָא בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק״א), וְנִרְאֶה פָּשׁוּט דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיָן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּפַת סְפוֹגִית מִשְׁתַּעֶרֶת בִּכְמוֹת שֶׁהִיא:

ליקוטי דברי הרב: א] בשו״ע הרב (ס״א) כתב: במרור שהוא מדברי סופרים וכן כל דבר שהוא מדברי סופרים ששיעורו בכזית, יש לסמוך על האומרים שהוא פחות מעט משליש ביצה [והיינו אפילו לכתחילה], אבל לענין ברכה אחרונה וברכת המזון ששיעורו בכזית ספק ברכות להקל ולא יברך עד שיאכל כחצי ביצה, ולכתחלה יש ליזהר שלא להכניס עצמו לידי ספק ברכה ויאכל כחצי ביצה או הרבה פחות משליש ביצה בדבר שאין צריך כזית. **ב]** בשו״ע הרב (ס״ו) כתב: בקצת מקומות אומרים את יום חג המצות הזה את יום טוב מקרא קודש הזה זמן חירותנו. וכן הנוסח בסידור הרב.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah